

Mål och resultat 2017

- Kommunövergripande analysrapport av måluppfyllelse och resultat för de kommunala verksamheterna: grundskola, fritidshem, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, grundläggande vuxenutbildning och Lärvox 2016/17
-

Barn- och utbildningsförvaltningen i Varberg

Elisabeth Svennerstål Jonsson
Förvaltningschef

Maria Wirén
Utvecklingschef

Joachim Wadström
Grundskolechef

Maria Gustafsson
Gymnasiechef

Johan Berntsson
Grundskolechef

**VARBERGS
KOMMUN**

**Barn- och
utbildningsnämndens
mål 2016-2019**

Stärka pedagogers
skicklighet som lyfter
barns och elevers
resultat

Öka elevers möjlighet
för snabbare väg till
studier och yrkesliv

Öka välmående och
minska utanförskap

**VARBERGS
KOMMUN**

Innehåll

Sammanfattning.....	5
1 Inledning.....	7
1.1 Metod	7
1.2 Analys och slutsatser	7
1.2.1 Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet	8
2 Grundskola	9
2.1 Elevernas resultatutveckling.....	9
2.2 Analys av elevernas resultatutveckling och lärande	13
2.2.1 LiV-satsningen ger effekt	13
2.2.2 Grundläggande kunskaper i svenska och matte behöver stärkas ytterligare i de yngre åren	13
2.2.3 Kollegialt lärande stärker pedagoger och elever	14
2.2.4 Samspelet mellan undervisningspraktik, bedömarkompetens och läroplan påverkar resultatutvecklingen	14
2.2.5 Särskilt skickliga lärare och arbetslag	16
2.2.6 Tvåläraryrket och relationell kompetens skapar möjligheter till progression	16
2.2.7 Övergångar mellan årskurser viktiga för undervisning och bedömning	17
2.2.8 Tillgängliga lärmiljöer framgångsfaktor över alla årskurser	17
2.2.9 Extra stöd och intensivinsatser möjliggör att elever uppnår kunskapskraven	18
3 Grundsärskola	19
3.1 Analys av grundsärskolans kvalitet.....	19
3.1.1 Systematisk kartläggning möjliggör progression	19
3.1.2 Samverkan och övergångar ger förutsättningar för elevers lärande	19
3.1.3 Kollegialt lärande skapar samsyn och kvalitet.....	20
4 Fritidshem	21
4.1 Analys av fritidshemmets kvalitet.....	21
4.1.1 Fokus på läsning och matematik	21
4.1.2 Pedagogisk planering förutsättning för ökad kvalitet	21
5 Gymnasieskola	22
5.1 Elevernas resultatutveckling.....	22
5.2 Analys av elevernas resultatutveckling och lärande	25
5.2.1 Underkända betyg i främst kärnämnen påverkar gymnasieexamen	25
5.2.2 Kollegialt lärande och ämnesintegration stärker pedagoger och elever	26

5.2.3	Bedömarkompetensen hos lärarna kan påverka resultatutvecklingen	26
5.2.4	Närvaro och elevhälsaarbete påverkar andelen godkända betyg	27
5.2.5	Programråd skapar förutsättningar för progression	27
6	Introduktionsprogram, individuellt alternativ, språkintröduktion och GRUV	28
6.1	Analys av verksamheternas kvalité	28
6.1.1	Kollegialt lärande möjliggör elevernas individuella utveckling	28
6.1.2	Lärarnas relationella arbete viktigt för att stärka eleverna	28
6.1.3	Övergångar och samverkan är ett utvecklingsområde	29
7	Gymnasiesärskolan, Lärvox och Dövblindföddas klass	30
7.1	Analys av gymnasiesärskolans kvalité	30
7.1.1	Det kollegiala stärker den pedagogiska kvalitén	30
7.1.2	Vikten av att integrera med andra delar av samhället	30
7.1.3	Arbetsplatsförlagt lärande fortsatt utmaning	30
7.1.4	Vägledningsinsatser har systematiserats	31
7.2	Analys av Lärvox kvalité	31
7.2.1	Utmaning att eleverna läser få timmar	31
7.2.2	Utbildningens innehåll ett mått på progression	31
7.3	Analys av dövblindföddas klass	31
8	Avslutning	32
8.1	Tydlig progression för vissa kvalitetsfaktorer	32
8.2	Utvecklingsområden	33
9	Källförteckning	34

Dokumenttyp:	Dokumentnamn: Mål och resultat 2017 – Grundskola och Gymnasieskola	Diarienummer: BUN 2017/1023
Beslutad av: BUN	Beslutsdatum: 2017-12-11 § 160	Giltig till och med:
Gäller för:	Dokumentansvarig avdelning: Utvecklingschef	Senast reviderad:

Sammanfattning

Grundskolans resultatutveckling de senaste fyra åren skiljer sig mellan årskurser. Resultaten för elever upp till årskurs 7 har i en sammanvägd bedömning en positiv utveckling över tid. Som exempel syns positiva trender för LiV-resultat, andelen som klarat kunskapskraven samt genomsnittligt meritvärde.

Resultaten för elever i årskurs 8 och årskurs 9 visar att resultaten för andelen som klarar kunskapskraven samt blir behöriga till yrkesprogram har sjunkit. Meritvärdet är däremot relativt konstant. Andelen A-C betyg i årskurs 9 ökar. De höga betygen ökar framförallt hos pojkar.

Resultatutvecklingen i grundskolan för årskurs 9 följer rikets trender, resultaten är däremot högre i Varberg.

Gymnasieskolans resultatutveckling över de senaste fyra åren visar på en liten ökning för andelen A-C betyg, andel godkända betyg och genomsnittlig betygspoäng. Däremot sjunker andelen som tar gymnasieexamen.

För de verksamhetsformer som inte har eller där det inte är lämpligt att redovisa betyg har elevernas möjligheter till progression analyserats. En god kvalitet och tydlig progression kan fångas i grundsärskola, gymnasiesärskola, grundläggande vuxenutbildning, språkinträdning och dövblindföddas klass. Verksamheterna fritidshem, introduktionsprogram, individuellt alternativ samt LärVux har enligt analyserna större utmaningar, även om progression i verksamheterna finns.

I rapporten analyseras ett antal kvalitetsfaktorer vilka bedöms ha en bäring på resultatutvecklingen och elevers lärande. Då kvalitén av dem varierar mellan enheterna bör de också ses som utvecklingsområden. De kvalitetsfaktorer som har identifierats som gemensamma för samtliga verksamhetsområden är:

- Kollegialt förhållningssätt och lärande
- Ledarskapet i klassrummet och kvalitén i undervisningspraktiken
- Bedömarkompetens
- Övergångar och samverkan mellan stadier och verksamheter
- Tillgängliga lärmiljöer och lärares relationella kompetens
- Extra stöd och anpassningar för elevers olika behov
- Fokus på kärnämnen för att öka andelen elever med gymnasiebehörighet och gymnasieexamen.

För läsåret 16/17 syns en tydlig progression i vissa av dessa kvalitetsfaktorer. I grundskolan syns en progression i det kollegiala lärandet genom de kollegiala forumen ämnesdidaktiskt kollegium (ÄDK) och Läslyft. Kollegiala samarbeten och strukturer har också utvecklats i gymnasieskolan

Det kollegiala lärandet har bidragit till att skapa en progression i undervisningens kvalité och lärares bedömarkompetens. Undervisningen anses i grundskolan i högre grad utgå från läroplanens förväntningar än tidigare. Utvecklingen drivs av ÄDK, Läslyft och särskilt skickliga lärare.

I gymnasieskolan har arbetet med elevhälsa och närvaro varit i fokus och haft en tydlig progression. Utifrån detta har det skett en progression i tillgängliga lärmiljöer, en utveckling som också syns i grundskolan.

Utifrån analysen har också ett antal utvecklingsområden på kommunövergripande nivå identifierats:

- Övergångar mellan stadier och verksamheter
- Grundläggande språk-, tal- och begreppsförståelse
- Undervisning i fritidshem
- Bedömning kopplat till relationen mellan nationella ämnesprov, läroplanen och slutbetyg.
- Fortsätta utvecklingsarbetet genom övergripande strategier för att skapa likvärdiga förutsättningar mellan enheterna

1 Inledning

Det övergripande systematiska kvalitetsarbetet för grundskola och gymnasieskola i Varberg är indelat i tre avstämningar. *Kunskap och lärande* med fokus på elevernas lärandeprocess, *Trygghet och trivsel* med fokus på elevernas välmående samt *Mål och resultat* med fokus på faktorer som påverkar elevernas prestation.

Avstämningen *Mål och resultat* baseras på elevernas prestation i LIV¹, i de nationella ämnesproven samt på elevernas terminsbetyg, slutbetyg och kursbetyg. Fokus är på elevernas resultatutveckling över tid. Utvecklingen över tid ger indikationer om organisation och insatser får önskvärt genomslag på elevernas resultatutveckling. Analysen baseras till lika stor del på rektors kunskap om den egna verksamheten och de fokusområden enheten har haft.

1.1 Metod

När resultat från de nationella ämnesproven, terminsbetyg, slutbetyg och kursbetyg rapporterats in sammanställs dessa. Kvalitetsteam, verksamhetschefer och rektorer möts under höstterminen i en kvalitetsdialog för analys kring enhetens resultatutveckling.² Sammanfattande analys och slutsatser redovisas genom denna rapport.

För de skolformer där det inte går eller inte är lämpligt att mäta betygsutveckling har elevernas möjligheter till progression analyserats.

Betygsstatistiken har hämtats ur barn- och utbildningsförvaltningens beslutsstödsystem Hypergene. I jämförelse med nationell statistik möjliggör Hypergene att titta på fler resultat samt bakomliggande aspekter. Hypergene uppdateras också kontinuerligt. Utifrån ett jämförande perspektiv lyfts nationell statistik också fram. Att källorna är olika gör att en försiktighet behöver beaktas vid jämförelser av den exakta skillnaden i resultat.

1.2 Analys och slutsatser

I de avsnitt som benämns *Elevernas resultatutveckling* redovisas betygsstatistik och mönster i statistiken. Därefter följer en kvalitativ analys.

Den kvalitativa analysen grundar sig i kvalitetsdialoger med rektorer. Utifrån anteckningarna från dialogerna har en innehållsanalys genomförts. Innehållsanalysen har systematiskt sökt efter förklaringsmodeller av resultatutvecklingen och kvalitén i verksamheten som *många dialogsamtal berört* eller som i någon dialog visat sig vara *särskilt starkt kopplade* till resultatutvecklingen och elevernas möjligheter till lärande.

¹ Läsning i Varberg – här syftande till H4-testet som är en del i insatsen kallad LIV.

² Kvalitetsteam består av utvecklingschef, utvecklingsstrateg och kvalitetsstrateg. Verksamhetschef är antingen gymnasiechef eller grundskolechef, beroende på skolform.

Förklaringar som är likartade har kategoriserats, och redovisas genom de underrubriker som finns under varje analysavsnitt (exempelvis 2.2.3 *Kollegialt lärande stärker pedagoger och elever*). Dessa förklaringar och underrubriker ska förstås som kvalitetsfaktorer som kan kopplas till elevers progression.

I avsnittet *Avslutning* har kvalitetsfaktorerna aggregerats upp till gemensamma kvalitetsfaktorer för samtliga verksamhetsområden.

Skolverket problematiserar framtagandet av ”framgångsfaktorer” utifrån att det är svårt att förutsätta att en viss metod eller angreppssätt ska fungera för alla skolor. Samtidigt argumenterar Skolverket för att de kan fungera vägledande för den som vill utveckla sin verksamhet.³ Det är också så kvalitetsfaktorerna ska förstås. Skolledare kan analysera och utmana verksamheten utifrån de kvalitetsfaktorer som har identifierats. Tillsammans med övrigt systematiskt kvalitetsarbete skapas en grund för det fortsatta utvecklingsarbetet.

1.2.1 Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Det systematiska kvalitetsarbetet och fortsatta utvecklingsarbetet bör utgå från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Enligt Skolverket är beprövad erfarenhet ”...systematiskt prövad, dokumenterad och genererad under en längre tidsperiod och av många.”⁴ Kvalitetsdialogerna har fokus på resultatutvecklingen över tid och har genomförts tillsammans av kvalitetsteam, verksamhetschefer och samtliga rektorer. Innehållsanalysen vars resultat återfinns i denna rapport har genomförts med en systematik.

Skolverket skriver vidare att ”Frågan ‘vad är det som fungerar bättre än annat?’ bör besvaras med hjälp av forskningsresultat.”⁵ Utifrån Skolverkets rekommendation prövas identifierade kvalitetsfaktorer löpande utifrån forskningsreferenser. Referenserna är hämtade ur Skolverkets *Forskning för klassrummet* samt en publikation ur forskningsprojektet *Att organisera för skolframgång*.⁶ Publikationerna har fokus på grundskola och gymnasieskola.

³ Skolverket (2013). *Forskning för klassrummet*. Sid. 14

⁴ Skolverket (2013). *Forskning för klassrummet*. Sid. 11

⁵ Skolverket (2013). *Forskning för klassrummet*. Sid. 33

⁶ Jarl, M., Blossing, U. & Andersson, K. (2017). *Att organisera för skolframgång. Strategier för en likvärdig skola*. Stockholm: Natur och Kultur.

2 Grundskola

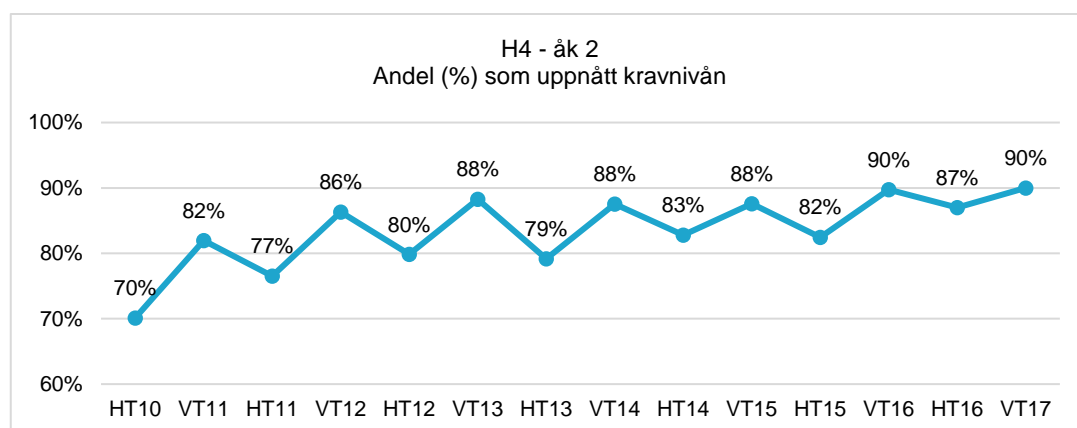
I avsnitt 2.1 *Elevernas resultatutveckling* redovisas betygen för grundskolan nedbrutet på olika nivåer. I de fall genus eller ämnen tydligt påverkar resultaten lyfts dessa fram.

I avsnitt 2.2 *Analys av elevernas resultatutveckling och lärande* presenteras den kvalitativa analys som har genomförts genom kvalitetsdialogerna. Analysen syftar till att förklara vad som har påverkat elevernas resultatutveckling och lärande.

2.1 Elevernas resultatutveckling

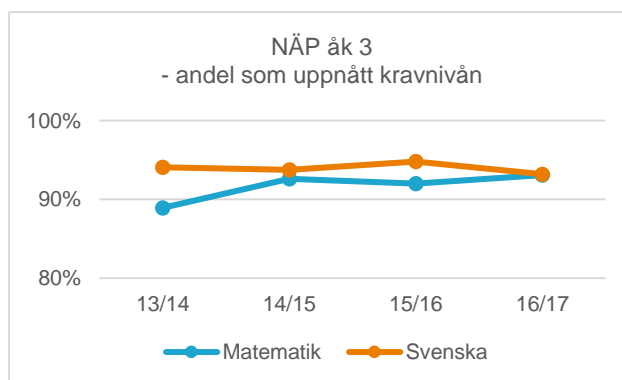
De yngre åren

Eleverna i årskurs 2 har förbättrat sin läsförmåga på det lästest som genomförts inom ramen för LiV. Vid den första mätningen i oktober 2010 var det 70 procent av eleverna i åk 2 som nådde ett förväntat flyt i läsningen. Efter insatser kopplade till LiV, var motsvarande resultat 82 procent vid mätningen i maj 2011. I maj 2017 var resultatet 90 procent.

Utifrån de nationella ämnesproven i årskurs 3 presterar eleverna på en hög och stabil nivå i ämnet svenska. Delprov med fokus på att skriva har något lägre andel elever uppnått kravnivån gentemot övriga delprov.

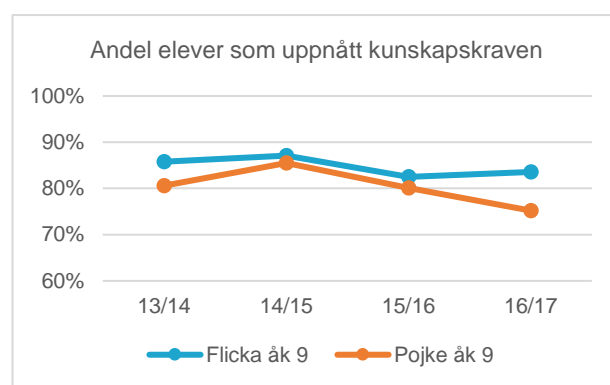
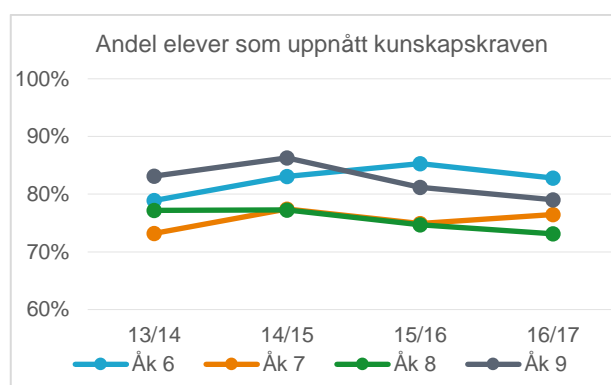
I matematik klarar en lika stor andel av eleverna kravnivån som i svenska. Det delprov som har fokus på skriftliga räknemetoder har 82 procent uppnått kravnivån, vilket kan jämföras med genomsnittet på 93 procent för samtliga delprov.

Andel elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen

Andelen elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen sjunker för årskurs 8 och årskurs 9, men ökar över tid för årskurs 6 och årskurs 7.

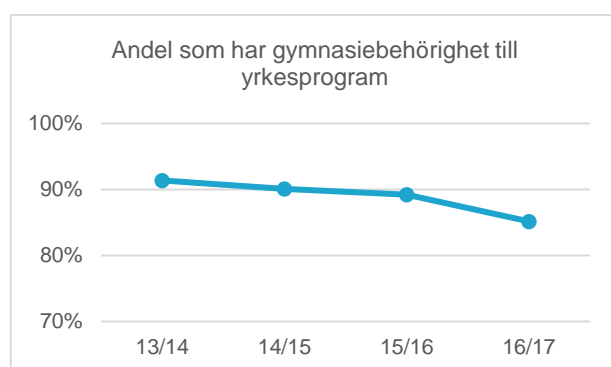
För årskurs 9 sjunker andelen elever som uppnår kunskapskraven i större utsträckning i riket än i Varberg. Varberg har cirka 10 procentenheter bättre värde. I Skolverkets statistik för årskurs 9 kan man sortera bort nyanlända och elever med okänd bakgrund.⁷ Vid en sådan sortering är Varbergs värde cirka 3 procentenheter högre än om samtliga elever räknas, vilket innebär ett lägre tapp gentemot förra läsåret.

Andel elever med gymnasiebehörighet

Andelen elever med gymnasiebehörighet till yrkesprogrammen minskar över tid. En högre andel flickor än pojkar når gymnasiebehörighet. Skillnaden är knappt 6 procentenheter.

Gentemot riket har Varberg cirka 2 procentenheter bättre resultat, och riket tappar mer gentemot föregående läsåret. Exkluderat för nyanlända och elever med okänd bakgrund är tappet mot föregående år lägre, och resultatet i Varberg cirka 3 procentenheter högre än om samtliga elever räknas.

Skolverket – Gymnasiebehörigheten sjunker

18 600 elever, motsvarande 17,5 procent av eleverna som gick ut årskurs 9 i våras, blev inte behöriga till gymnasieskolan.

Skolverkets nya statistik visar också att det är stora skillnader mellan elevgrupper. Behörigheten bland elever med högutbildade föräldrar är 17 procentenheter högre än bland elever vars föräldrar har kortare utbildning. Behörigheten bland flickor är 7,2 procentenheter högre än bland pojkar.

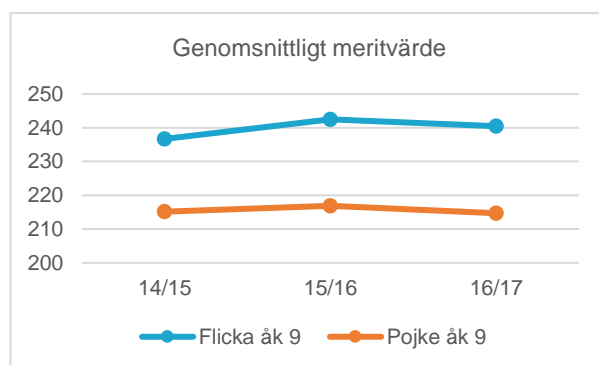
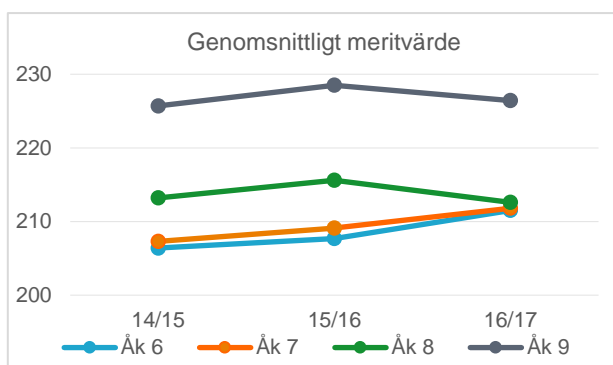
⁷ Skolverket definition av nyanlända och elever med okänd bakgrund: *Nyinvandrade elever har kommit till Sverige de senaste fyra åren. De har inte bott i Sverige eller gått i svensk skola tidigare. Elever med okänd bakgrund saknar uppgift om personnummer, t.ex. om de ännu inte blivit folkbokförda i Sverige.*

Meritvärde per årskurs

Utifrån genomsnittligt meritvärde syns två trender. Progressionen över tid är stabil och för de yngre åren positiv. Den andra trenden är att eleverna presterar i genomsnitt bättre desto längre tid de går i grundskolan, det vill säga sjuorna presterar bättre än vad de gjorde som sexor året innan och så vidare.

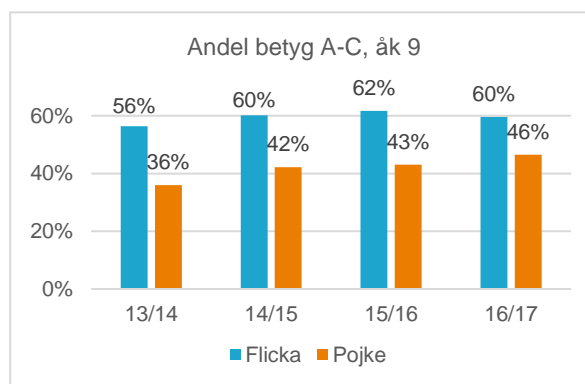
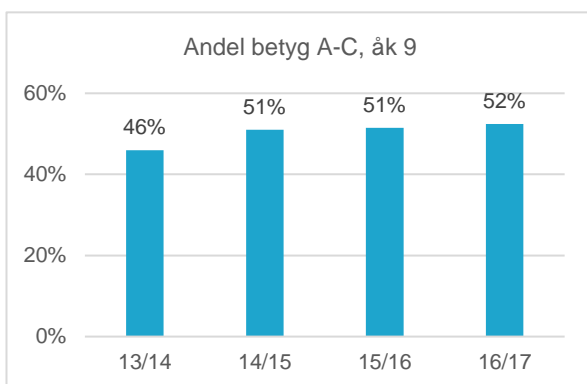
Flickorna har högre genomsnittligt meritvärde än pojkarna i årskurs 9. Gapet är dock mindre än för riket. Riket har ett lägre genomsnittligt meritvärde än Varberg och en negativ trend gentemot föregående läsår.⁸

Exkluderat för nyanlända och elever med okänd bakgrund är tappet mot föregående år borta, och meritvärdet har istället ökat gentemot föregående år.

De högre betygen

Andelen A-C betyg är som störst i årskurs 9. Andelen har varit stabil de senaste tre åren. Flickorna har över tid högre andel A-C än pojkarna i samtliga årskurser. Skillnaden har minskat i samtliga årskurser under det senaste året med undantag för årskurs 7. Det minskande gapet drivs främst av att pojkar i högre utsträckning än tidigare har en progression kopplat till de högre betygen, A-C.

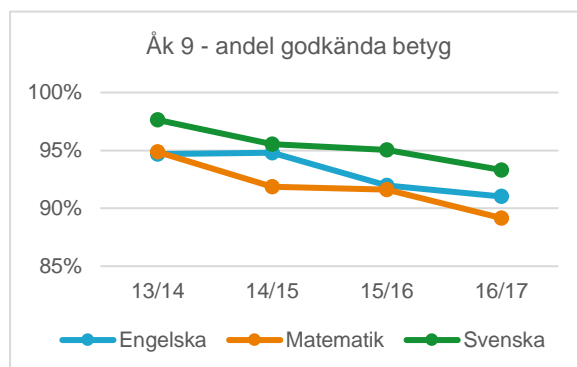
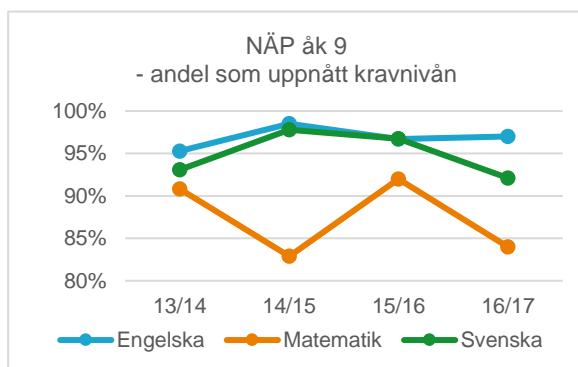
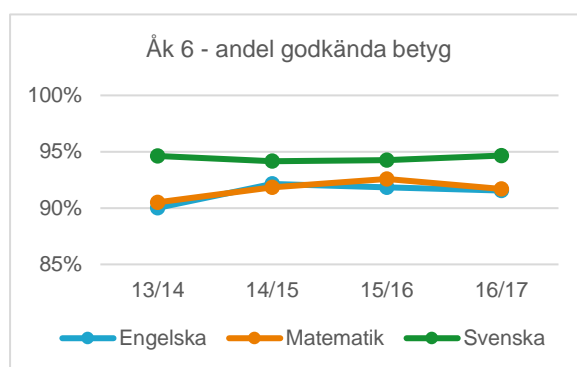
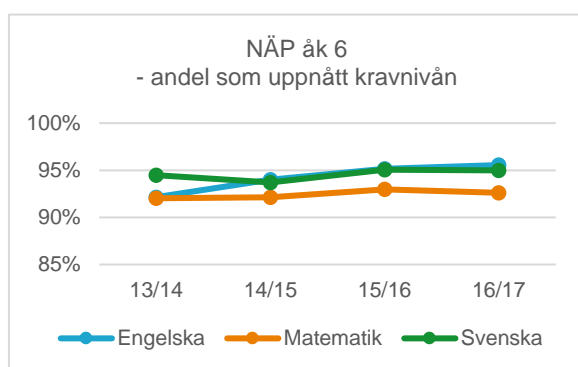

⁸ Skolverket (2017). PM Slutbetyg i grundskolan, våren 2017

Kärnämnen

Andelen elever som uppnått kravnivån i nationella ämnesproven och andel godkända betyg i motsvarande ämnen korrelerar på en stabil och hög nivå i årskurs 6.

I årskurs 9 finns inte samma tydliga korrelation mellan resultatutvecklingen i nationella ämnesproven och andelen godkända betyg i kärnämnen. Exempelvis ökar andelen som uppnått kunskapskraven i nationella ämnesproven i engelska samtidigt som andelen godkända betyg i engelska minskar.

2.2 Analys av elevernas resultatutveckling och lärande

2.2.1 LiV-satsningen ger effekt

Årets LiV-resultat ger en bild av att eleverna vid höstterminens lässcreening uppnår en allt högre läsförmåga. En tolkning är att undervisningen i förskoleklass och årskurs 1 bidragit till att eleverna är bättre rustade för att utveckla en god läsförmåga. Detta bekräftas av det LiV-handledarna uttrycker vid läsårets utvärdering; att skolorna arbetar aktivt med att skapa en samsyn gällande elevernas språk-, läs- och skrivutveckling och i frågor som rör, hur undervisningen kan formeras för att på bästa sätt stödja elevernas lärande för att nå kunskapskraven.⁹ Att undervisningen i F-klass och årskurs 1 har ett ökat fokus på läsning framkommer som en framgångsfaktor i kvalitetsdialogerna.

Flertalet skolor använder sig av olika metoder för att scanna av elevernas kunskapsnivåer i läsning redan i F-klass och årskurs 1. Efter att screening genomförts är det vanligt förekommande att undervisningen både fokuserar på det elever har svårare för på gruppnivå och att de elever som behöver arbeta i mindre grupp eller har behov av en-till-en undervisning får det. Att prova flertalet olika metoder för att nå fram till eleven är viktigt.

LiV-handledare och andra lärare som har en särskild kompetens och har fått ett särskilt uppdrag att arbeta med läsningen på grupp- eller individnivå är också viktiga för resultatutvecklingen.

Kartläggning och uppföljning av elevernas kunskaper Att organisera för skolframgång – Jarl, Blossing, Andersson

Kartläggning av elevernas kunskaper är ett kännetecken för hur undervisningen är organiserad på de framgångsrika skolorna Jarl, Blossing och Anderssons forskningsprojekt har identifierat. De framgångsrika skolorna har system för att på ett systematiskt sätt kartlägga elevernas kunskaper och färdigheter. Resultaten av de här kartläggningarna, eller screeningarna, används sedan för att organisera den undervisning som möter eleverna. Det kan handla om att göra särskilda gruppindelningar eller att bestämma hur speciallärarresurser ska användas. Vanligtvis sker kartläggningarna i de tidiga årskurserna.

På de icke-framgångsrika skolorna, som Jarl, Blossing och Anderssons forskningsprojekt har identifierat, är ett kännetecken att de har fokus på annat än elevernas resultatutveckling. Det har alltså saknats en aktiv diskussion om resultatutvecklingen.

2.2.2 Grundläggande kunskaper i svenska och matte behöver stärkas ytterligare i de yngre åren

Av de elever som inte uppnått kravnivån på de nationella ämnesproven i årskurs 3 finns i flera fall ett behov av att stärka de grundläggande kunskaperna. Utifrån årets nationella ämnesprov i svenska är läsförståelse, skrivregler och att jobba med den röda tråden när elever skriver texter fram utvecklingsområden. I matematik är det främst tal- och begreppsförståelse.

⁹ Barn- och utbildningsförvaltningen (2017). *Systematiskt kvalitetsarbete – Språk-, läs, och skrivutvecklare*.

Den formativa undervisningen är viktig för att säkerställa att elever befäster grundläggande kunskaper, det vill säga att lärare identifierar på vilken nivå eleverna har sina kunskaper och utifrån det formera undervisningen. Att jobba med särskilda fokusområden på enhetsnivå har också betydelse. Läsnings har varit ett fokus i kommunen och i enheternas utvecklingsplaner de senaste åren. Arbetet med lässtrategier ses som en framgångsfaktor för alla ämnen, och inte bara i svenska. Frågan om enheter har haft för lite fokus på skrivandet, vilket kan synas i resultatet på de nationella ämnesproven, har också lyfts i dialogerna.

2.2.3 Kollegialt lärande stärker pedagoger och elever

Läsluft, ämnesdidaktiskt kollegium (ÄDK), ämnesgrupper, elevhälsamöten och andra kollegiala forum är centrala för att stärka pedagogers skicklighet för att lyfta elevers resultat. De olika kollegiala forumen nyttjas på flertalet sätt: att gemensamt möta elevgrupps behov, analys av elevernas behov, planering av undervisning, sambedömning, övergångar och fördjupade pedagogiska diskussioner. Fördjupad kompetens, ökad motivation hos lärare och samsyn mellan lärare är vinster för verksamheten. Samtliga aspekter ger elever ökade möjligheter till lärande.

ÄDK lyfts särskilt fram som ett sätt att utveckla undervisningspraktiken. Genom ÄDK kommer man åt *hur* undervisningen genomförs, och genom att sätta fokus på vad som sker i undervisningen möjliggörs en utveckling av den. ÄDK har under året gett en progression i undervisningens kvalitet för dessa lärare. ÄDK fördjupar lärares kunskaper och den formativa praktiken stärks.

I dialogerna framkommer att de olika kollegiala insatserna ömsesidigt stärker varandra. ÄDK har haft goda utvecklingsmöjligheter när det dialogbaserade arbetssättet mellan kollegor fungerat bra under Läsluften. Vidare har ÄDK fungerat som en fördjupning av tidigare arbete med bedömning för lärande (BFL). Rektorer lyfter betydelsen av att välja när deras enhet ska ingå i olika forum, för att skolornas egna fokusområden ska bli stärkta av insatserna.

2.2.4 Samspelet mellan undervisningspraktik, bedömarkompetens och läroplan påverkar resultatutvecklingen

Sedan 2011 gäller ny läroplan för grundskolan. Det är först under senare år undervisningen i stort möter upp till de nya förväntningar läroplanen har. En viktig aspekt för att möjliggöra en undervisning utifrån läroplanen är den formativa undervisningspraktiken.¹⁰

Ämnesdidaktiskt Kollegium (ÄDK) i Varberg

ÄDK är en fördjupning och analys för utveckling av lärares undervisning och elevers lärande. Ämnesdidaktiskt kollegium är ett kollegialt lärande som fokuserar elevernas lärande.

Syftet med ÄDK är att säkerställa undervisningens kvalitet på skolorna, genom att lärarna utvecklar sin undervisning och lär känna dess påverkan på elevernas lärande. Centralt i ÄDK är formativ bedömning/bedömning för lärande (BFL) som en naturlig del av arbetet.

I ÄDK arbetar lärare tillsammans på ett systematiskt och med ett vetenskapligt förhållningssätt för att utveckla undervisningen och ge eleverna bästa möjliga till lärande. En central del i lärarnas arbete är att använda en eller flera uttalade teorier om lärande. I Varbergs ÄDK är variationsteorin tydligast uttalad.

¹⁰ I den systematiska kvalitetsavstämningen *Kunskap och Lärande* fördjupas diskussionen om den formativa undervisningspraktikens betydelse för elevers lärande.

En undervisningspraktik som är formativ och tydligt utgår från läroplanens förväntningar kan leda till att elever får ökade möjligheter att nå de högre kunskapskraven. En förändrad undervisningspraktik kan därmed vara en förklaring till varför andelen A-C betyg ökar över tid. Kontinuerlig feedback och genom en variation av metoder för att lära kan särskilt ha hjälpt pojarna att nå en progression, och det syns här en koppling till Varbergs arbete med formativ undervisning och variationsteorin.

Att läroplanen från 2011 mer och mer genomsyrar praktiken påverkar också bedömningen av kunskapskraven i läroplanen. Att lärare kontinuerligt har blivit bättre på att bedöma gentemot de nya kunskapskraven har troligen ökat spridningen av betygen över hela betygsskalan. Däremot kan de elever som till största del har fått en undervisning präglad av den tidigare läroplanens kunskapskrav få svårare att nå de nya kunskapskraven. Eleverna har helt enkelt inte blivit tillräckligt förberedda på vad de nu bedöms gentemot. En förklaring till den förändrade bedömarkompetensen är att bedömning diskuteras kollegialt och att sambedömning sker i ökad utsträckning.

Elever har i genomsnitt högre meritvärde desto längre tid de går i grundskolan, beroende på att de oftare får högre betyg när de går i senare årskurser. En del av lärarens ökade bedömarkompetens är deras förmåga att använda hela betygsskalan också i de tidiga årskurserna.

Engelskabetygen i årskurs 6 och årskurs 9 sätter ett särskilt ljus på bedömarkompetensen. En högre andel elever uppnår kravnivån enligt nationella ämnesproven men en lägre andel får godkänt i ämnet. I dialogerna har det framkommit tre förklaringsmodeller: den första att lärare anser att ämnesproven i engelska inte täcker in samtliga delar enligt kursplanen och att betyget måste ta hänsyn till fler förmågor; den andra att lärare undervisar på för hög nivå då de anser att eleverna klarar det; och den tredje att nationella ämnesprovet är mer rättvisande och att lärare därmed har alltför hård bedömning.

Formativ bedömning **Forskning för klassrummet – Skolverket**

Formativ bedömning är inget nytt. Man skulle kunna säga att formativ bedömning sätter fingret på något som bra lärare alltid har gjort – att ta reda på vad eleven kan för att sedan kunna lägga upp undervisningen så att den blir meningsfull och relevant. Det nya och intressanta är att forskning har visat att de aspekter av undervisning som kan beskrivas som daglig och stundlig formativ bedömning har en potential att göra stor skillnad för undervisningens effektivitet.

Formativ bedömning innebär i strikt mening en bedömning som läraren gör under själva undervisningsprocessen – alltså innan en undervisningssekvens är avslutad. Den formativa bedömningens syfte är att kartlägga och synliggöra var eleverna befinner sig i sitt lärande så att undervisningen kan anpassas efter det. Det som formas är alltså undervisningen. Utifrån frågor som "Vad har eleverna förstått?" eller "Vad har de lärt sig?" ställer sig läraren frågor som "Vad kan jag göra annorlunda?" eller "Vad kan jag förklara på ett annat sätt?".

Det finns mycket forskning som pekar på att formativ bedömning har en starkt positiv inverkan på elevers lärande. Formativ bedömning synliggör lärandet som pågår både för eleverna och för läraren. Syftet är lika mycket en bedömning av undervisningen som av elevernas lärande. Man skulle kunna se arbete med formativ bedömning som en förflyttning av tyngdpunkten i bedömningen från elevernas kunskaper till undervisningens kvalitet.

2.2.5 Särskilt skickliga lärare och arbetslag

Särskilt skickliga lärare och arbetslag ses som en av de främsta förklaringar till varför vissa ämnen har högre genomsnittlig betygspoäng på den enskilda skolan. Relationell kompetens, en formativ undervisningspraktik och förmåga att utmana såväl högpresterande som lägre presterande elever i att nå progression är viktiga egenskaper. Betydelsen av lärarna är genomgående över alla årskurser.

För att skapa ökat lärande mellan kollegor i syfte att stärka undervisningen sker ett arbete med att förändra förhållningssätt och sammansättning i arbetslag på skolan. Att rektorer som pedagogiska ledare besöker klassrummen för att få veta hur undervisningen sker, i syfte att stärka lärarna och arbetslagen, och att analys ihop med lärare sker både på gruppnivå och individnivå är viktigt.

2.2.6 Tvålärareskap och relationell kompetens skapar möjligheter till progression

Genom statsbidraget lågstadiesatsningen har grundskolans lägre årskurser fått möjlighet att ha en högre lärartäthet. Flera skolor använder sig av tvålärareskap i klasserna. Fördelar är att en lärare kan arbeta med att leda lektionen och den andre med att fånga upp oroligheter, behov och ge stöd till elever. Men också att läraren får mer tid med eleverna då hen är närvarande under fler lektioner, och då ökar möjligheterna att lära känna eleverna och deras behov vilket stärker det relationella utbytet mellan lärare och elev. En kunskap som också kan delas med en kollega på ett tydligare sätt, vilket ger en kontinuerlig utvärdering av undervisningen och ett kollegialt lärande.

För lärare som är ovana att jobba två och två så har rektor genom sitt pedagogiska ledarskap behövt visa förtjänsterna. Exempelvis nyttjas inte tvålärareskapet om man väljer att dela upp klassen i två mindre grupper. Då förloras till stor del den relationella vinsten med tvålärareskap.

Särskilt skickliga lärare och relationell kompetens Forskning för klassrummet – Skolverket

I forskningsöversikten *Utmärkt undervisning* lyfter Jan Håkansson och Daniel Sundberg fram att en skicklig lärare ger utmanande uppgifter och sätter höga mål, har djupa kunskaper om undervisning och lärande som används integrerat med ämneskunskan och följer och återkopplar elevernas lärande. Skickliga lärare kan också i högre grad identifiera väsentligheterna i sina ämnen; leda lärande genom klassrumsinteraktion, följa lärandet, ge feedback samt använda sina känslomässiga sidor. En skicklig lärare har kort och gott en varierad undervisningsrepertoar och arbetar mycket med relationer.

En annan aspekt är att lärare samarbetar och att det finns tydliga regler för samarbetet, till exempel i form av gemensam planeringstid, strukturer med två lärare som undervisar i varje klass eller genom att olika arbetslag har ett särskilt ansvar för att se till att undervisningen står i fokus. Normer om att kunna "gå in och ut ur varandras klassrum" främjar också samarbetet. (Jarl, Blossing, Andersson. *Att organisera för skolframgång*)

2.2.7 Övergångar mellan årskurser viktiga för undervisning och bedömning

De mest kritiska övergångarna sker från förskola till förskoleklass samt från årskurs 3 till årskurs 4. Men också från årskurs 5 till årskurs 6 för de elever som byter skola. Övergången från årskurs 3 till årskurs 4 innebär att eleverna går från undervisning av klasslärare till undervisning av ämneslärare. Det är både högre kunskapsmässiga krav och en förändrad social miljö.

För de elever som byter skola från årskurs 5 till årskurs 6 har övergången stor betydelse. Eleverna får betyg i årskurs 6 men ska också i årskurs 4 och årskurs 5 jobba mot kunskapsmålen i årskurs 6. Lärarna i årskurs 6 behöver känna till elevernas tidigare kunskaper för sin fortsatta undervisning.

Framgångsfaktor för bra övergångar på alla nivåer är både pedagogisk dokumentation och mötet mellan pedagoger. Att pedagoger från de olika verksamheterna och årskurserna träffas möjliggör ytterligare fördjupning. Besök av varandras verksamheter för att förstå hur undervisningen har genomförts är också viktigt. Det skapar en fördjupad bild av elevernas kunskaper. Ytterligare framgångsfaktor är att lärare följer med eleverna över årskurserna.

Övergångar som innebär att lärare har god kunskap om elevernas kunskaper och förmågor anses också påverka resultatutvecklingen. Både genom att undervisningen tidigt kan utgå från elevernas olika behov samt att lärare har ett större underlag för framtida bedömningar av elevernas prestationer.

2.2.8 Tillgängliga lärmiljöer framgångsfaktor över alla årskurser

Tillgängliga lärmiljöer med syfte att inkludera alla elever i undervisningen, men också anpassningar för de elever som har behov av det, är viktigt över alla årskurser för att skapa förutsättningar för elevers progression. I flera fall går det att se en korrelation mellan klassers resultat till hur väl fungerande lärmiljön har varit.

För enskilda elever som har svårt att uppnå kunskapskraven ser rektorer ofta ett behov av extra stöd och anpassningar för eleven. Barn- och elevhälsoarbetet men också flexteamen framhävs som viktiga för att möjliggöra progression hos

Inkluderande arbetssätt Forskning för klassrummet – Skolverket

Enligt skollagen ska också en elev så långt det är möjligt undervisas och få särskilt stöd i den elevgrupp eleven tillhör. Inkludering handlar om en förändring av skolmiljön för att anpassa den till den mångfald av elevers olikheter som vi har. Inkludering innebär alla elevers rätt till att närvara i klassrummet utan undantag. Dessa tankar stämmer väl överens med skollagens krav. Många, däribland forskaren Bengt Persson, menar att det finns en lång tradition i förskolan och skolan av ett bristperspektiv. Det innebär att just hänskjuta problem till individen, till det enskilda barnet eller eleven. Detta perspektiv kallas också för ett kategoriskt perspektiv. Trenden att individualisera problem, att förklara problem endast med att det är elevernas fel, har starkt kritiserats av både Skolverket och av forskare.

Skolmisslyckande verkar vara en stark riskmekanism för placerade barns utveckling efter skolåren. I Socialstyrelsens rapport *Social rapport 2010* framkommer att barn och ungdomar som misslyckas i skolan är en högriskgrupp för framtida psykosociala problem – oavsett socioekonomisk bakgrund. Den starkaste skyddseffekten för unga är ett fullständigt slutbetyg från årskurs 9.

eleverna. Flera skolor har fokus på barn- och elevhälsoarbetet och ser en god utveckling i arbetet. Ökad kunskap hos lärare under året har inneburit att lärare ser anpassningar och åtgärdsprogram som en fördel snarare än en ytterligare uppgift.

Specialpedagoger och speciallärare framhålls i dialogerna som viktiga för att skapa tillgängliga lärmiljöer tillsammans med övriga pedagoger och som direkt stöd till elever.

2.2.9 Extra stöd och intensivinsatser möjliggör att elever uppnår kunskapskraven

Det är fler elever i årskurs 9 som uppnår kunskapskraven i svenska och matematik i slutbetyget än som uppnår kunskapskraven i de nationella ämnesproven. Resultaten i de nationella ämnesproven analyseras och leder till extra stöd och intensivinsatser i framförallt matematik och svenska på flera skolor. Läxläsning på skoltid, erbjudande av extra matematikstöd på elevens val, intensivinsatser med enskilda elever under 30 min flera gånger i veckan av specialpedagog är exempel.

Intensivinsatserna är framgångsrika. Samtidigt finns en risk att intensivinsatser tiden mellan nationella ämnesprov och terminsslutet inte leder till att eleverna behåller kunskaperna över tid. Att stärka grunderna i de yngre åldrarna är troligen en mer hållbar lösning.

Anpassning av undervisningen

Att organisera för skolframgång – Jarl, Blossing, Andersson

Anpassningen av undervisningen är ett kännetecken för hur undervisningen är organiserad på de framgångsrika skolorna Jarl, Blossing och Anderssons forskningsprojekt har identifierat. Skolorna kännetecknas av en tydlig anpassning till elevernas behov och förutsättningar. Utgångspunkten är att eleverna ska nå målen i kursplanerna och att undervisningen ska utgå från elevernas kunskaper.

På de icke-framgångsrika skolorna finns uppfattningen att skolornas resultat är avhängigt eleverna. Gemensamt för dessa skolor är också att det inte finns ett systematiskt arbete med att kartlägga elevernas kunskaper.

3 Grundsärskola

När en elev har gått ut grundsärskolan ska han eller hon få ett intyg om sin utbildning. I grundsärskolans ämnen får eleven bara ut betyg om eleven eller vårdnadshavare begär det. Betygen utgår ifrån kunskapskraven i grundsärskolans ämnen och kan inte jämföras med betyg från grundskolan. Elever i träningsskolan får inte betyg.

Av de elever som betygsatts i årskurs 9 senaste åren har övervägande del fått E-betyg. Men hela betygsskalan används så elever har även fått de högsta betygen.

3.1 Analys av grundsärskolans kvalitet

3.1.1 Systematisk kartläggning möjliggör progression

Varje termin går rektor tillsammans med pedagoger igenom alla elever på individnivå. Syftet är att gå igenom elevernas behov av stöd eller anpassning utifrån deras kunskaper, förmågor och sociala utvecklingsbehov. Elevuppföljning genom individuell utvecklingsplan och kursplaner samt trivsel och trygghet genomförs också.

Det finns en progression hos elevgruppen. För elever som inte förväntas uppnå kunskapskraven upprättas åtgärdsprogram, exempelvis kan en-till-en undervisning i korta pass eller egen undervisningstid med speciallärare genomföras. Det är i regel i de teoretiska ämnena elever har behov av särskilt stöd. Antalet elever med åtgärdsprogram har över tid varit relativt konstant.

En kvalitetshöjning för verksamheten och elevs lärande har skett genom de digitala verktyg som grundsärskolan använder sig av. Detta skapar ökade möjligheter att arbeta med bildstöd vilket är en viktig del för elevernas inläring.

3.1.2 Samverkan och övergångar ger förutsättningar för elevers lärande

Samarbetet med grundskolan anses av rektor fungera bra. När grundskoleelever möter grundsärskoleelever är det ett positivt utbyte för båda elevgrupperna. En genomgång sker inför dessa möten för att skapa trygghet och förståelse för eleverna i deras förväntan. Genomgången ökar möjlighet till lärande för eleverna i båda verksamhetsformerna. Grundsärskoleelever ökar sin språkförståelse genom att de kontinuerligt möter grundskoleelever.

Genom att studie- och yrkesvägledare samt kurator är gemensamma följs elever som går vidare till gymnasiet. Denna närhet mellan verksamheterna är en kvalitetsfaktor i sig. Bedömningen är att eleverna klarar sig bra efter att de läst färdigt på grundsärskolan.

Övergångar mellan grundsärskolorna Almers och Mariedal sker genom ett tätt samarbete mellan verksamheterna. Dialog mellan personalen på skolorna och att elevhälsateam träffas är viktigt. Övergången tar hänsyn om elev och vårdnadshavare anser sig redo och om verksamheten bedömer att de kan möta

eleven. En viktig faktor är om förflyttning i miljö förväntas innebära ett kunskapsfall, och i så fall till vilken grad.

Övergången från förskola är också viktig ur kvalitetshänseende. Information kommer från förskolechef och specialpedagog. Specialpedagoger med uppdrag mot förskolan är viktiga för att möjliggöra en bra övergång och förberedelse, en roll som har utvecklats under året.

3.1.3 Kollegialt lärande skapar samsyn och kvalité

Grundsärskolans alla personalgrupper har deltagit i Läslyftet. I utvärderingen av Läslyftet framkommer att pedagogerna upplevde att Läslyftet bidragit till att öka deras insikter i språk-, läs- och skrivutveckling. Men även till att öka deras allmänna pedagogiska och didaktiska tänkande. Utvärderingen tyder på att de fått fler verktyg och en ökad medvetenhet kring sin undervisning.¹¹

Läslyftet har skapat en ökad samsyn mellan pedagoger i läs- och skrivinläringen. Samsynen i personalgrupp och mellan skolorna har inneburit att kvalitetshöjning når alla elever och på ett likvärdigt sätt. Sammantaget har Läslyftet stärkt det kollegiala samarbetet.

Läslyftet i Varberg

Läslyftet är en fortbildningsinsats i språk -, läs- och skrivdidaktik för lärare med fokus på kollegialt lärande. Syftet är att öka elevers läsförståelse och skrivförmåga genom att stärka och utveckla kvaliteten i undervisningen.

Kompetensutvecklingen sker genom återkommande träffar, med fokus på kollegialt lärande, och är tätt knuten till den ordinarie verksamheten och undervisningen.

Träffarna genomförs med stöd av handledare och material på Läs- och skrivportalen (Skolverket).

Materialet är indelat i moduler och ger underlag för reflekterande samtal, gemensam planering och uppföljning av undervisningsaktiviteter, i syfte att utveckla undervisningen.

¹¹ Barn- och utbildningsförvaltningen (2017). *Systematiskt kvalitetsarbete – Språk-, läs, och skrivutvecklare*.

4 Fritidshem

År 2016 fick fritidshemmet en egen del i läroplanen med syfte och centralt innehåll. Syftet är att undervisningen i fritidshemmen ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid.

Fritidshemmen och skolorna i Varberg styrs av den gemensamma utvecklingsplan rektor har tagit fram. Har skolan fokus på språkutveckling och elevhälsa är detta också fokus i fritidshemmen.

För de fritidshem med grundsärskoleelever har länken mellan grundsärskola och fritidshem utvecklats senaste året.

4.1 Analys av fritidshemmens kvalitet

4.1.1 Fokus på läsning och matematik

Flertalet fritidshem arbetar med att stärka elevernas utveckling och lärande i främst svenska och matematik. Det innebär att personalen deltar i övergripande kompetensutvecklingsinsatser, att material har införskaffats och att pedagogerna arbetar medvetet med svenska och matematik med barnen. Ett konkret exempel är *Matteklubben*, en kompetensutvecklingsinsats särskilt riktad till fritidspersonal. Rektorer har genomgående fått positiv respons från personalen.

4.1.2 Pedagogisk planering förutsättning för ökad kvalitet

Det finns utmaningar i fritidshemmens kvalitet och samverkan med skola. Utifrån dialogerna kan ett antal grundläggande förutsättningar för att möjliggöra samverkan med skola identifieras: att tid och struktur finns för mötet mellan fritidspersonal och skolpersonal samt att kompetens hos fritidshemmens personal finns för att genomföra en pedagogisk planering.

Det pågår ett arbete i kommunen i syfte att höja medvetenheten av läroplanens betydelse för fritidshemmen, och att verksamheten tydligare ska utgå från en kvalitativ pedagogisk planering. I flera fritidshem driver rektor arbetslag framåt i den pedagogiska planeringen för att säkerställa kvalitet och genomförande. Ett antal fritidshem har också infört stöd genom årshjul, planeringskalender eller checklistor vilka ger en grund för att planera målstyrda processer utifrån läroplanen.

Att ha en verksamhet som utgår från läroplanen och en pedagogisk planering är ett fortsatt utvecklingsområde. Ytterligare utvecklingsområde för fritidshemmens kvalitet är gruppstorlekar, att andelen fritidspedagoger skulle behöva öka och att stöd till elever med behov i högre utsträckning också ges i fritidshemmen. Rekryteringssvårigheter av fritidspedagoger, vilket är genomgående i landet, är också en utmaning.

5 Gymnasieskola

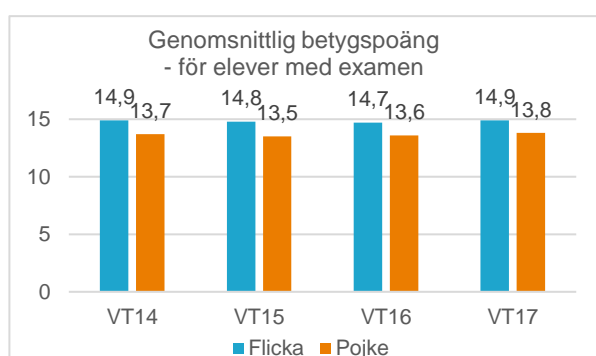
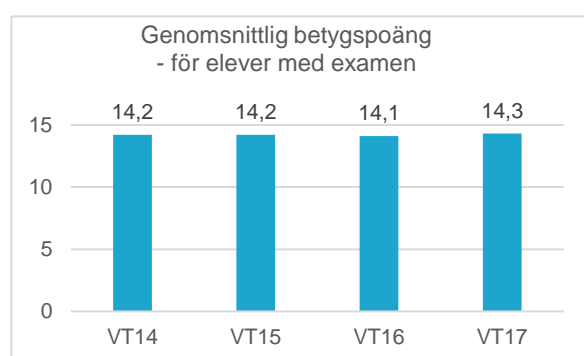
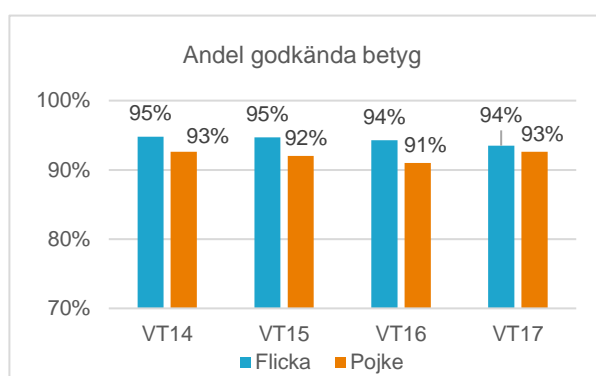
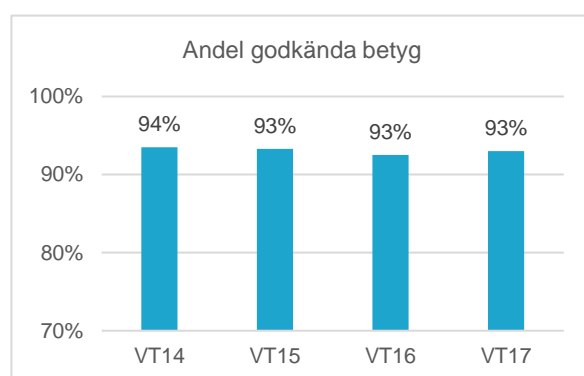
I avsnitt 5.1 *Elevernas resultatutveckling* redovisas betygen för gymnasieskolan nedbrutet på olika nivåer. I de fall genus, ämnen eller program tydligt påverkar resultaten lyfts dessa fram.

I avsnitt 5.2 *Analys av elevernas resultatutveckling och lärande* presenteras den kvalitativa analys som har genomförts genom kvalitetsdialogerna. Analysen syftar till att förklara vad som har påverkat elevernas resultatutveckling och lärande.

5.1 Elevernas resultatutveckling

Gymnasiebetyg för riket publiceras efter att denna rapport har färdigställts, vilket innebär att jämförelser med riket inte kan göras.

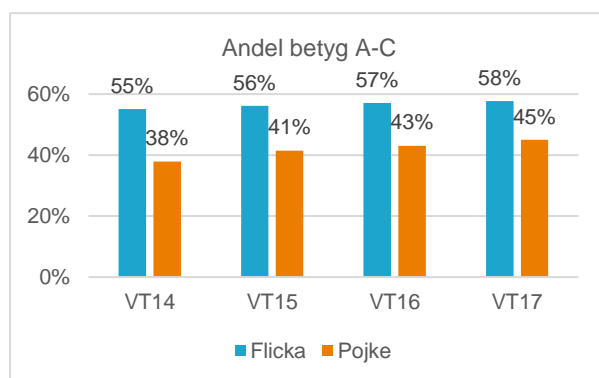
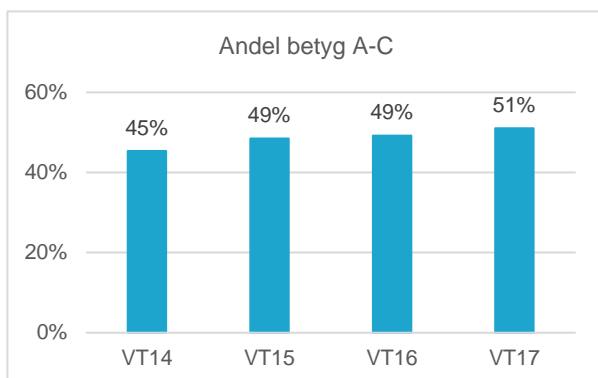
Andelen godkända betyg ligger på en stadig nivå. Den genomsnittliga betygspoängen ökar något. Ökningen som syns drivs i stort av pojkarnas förbättrade resultat. Genom fokus på några av de ämnen som flest elever läser kan vi anta att förbättrade genomsnittliga betygspoäng för matematik, historia och naturkunskap också driver förbättringen.¹²

De högre betygen

¹² Analysen har fokuserat på engelska, historia, naturkunskap, matematik, samhällskunskap och svenska.

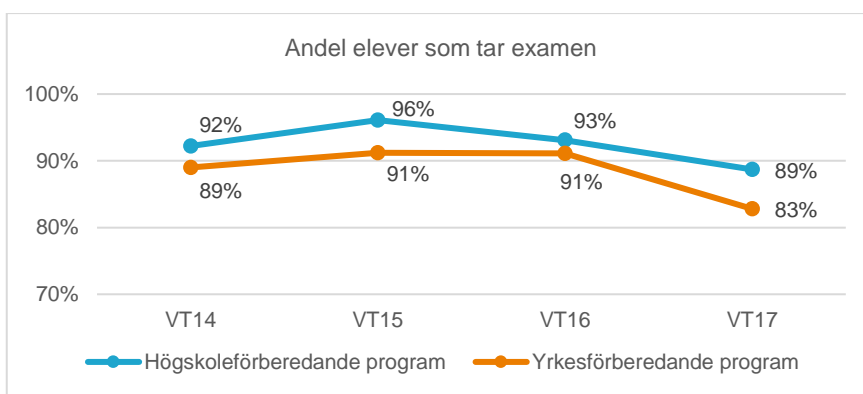
Andelen satta betyg som är de högre betygen, A-C, ökar något. Flickor presterar bättre än pojkar, men gapet har minskat över tid. Det är främst pojkarnas förbättrade resultat som är drivkraften till den positiva trenden. Andelen A-C ökar främst i matematik, naturkunskap och historia.

Andelen som tar examen

Andelen elever som tar högskoleförberedandeexamen på de nationella programmen minskar. Trenden per program sedan läsår 2013/14 visar däremot att endast ekonomiprogrammet minskat sin andel elever med gymnasiebehörighet, från 93 procent till 67 procent. Andelen som tar högskoleförberedande examen minskar på totalen hos såväl flickorna som hos pojkarna gentemot föregående läsår.

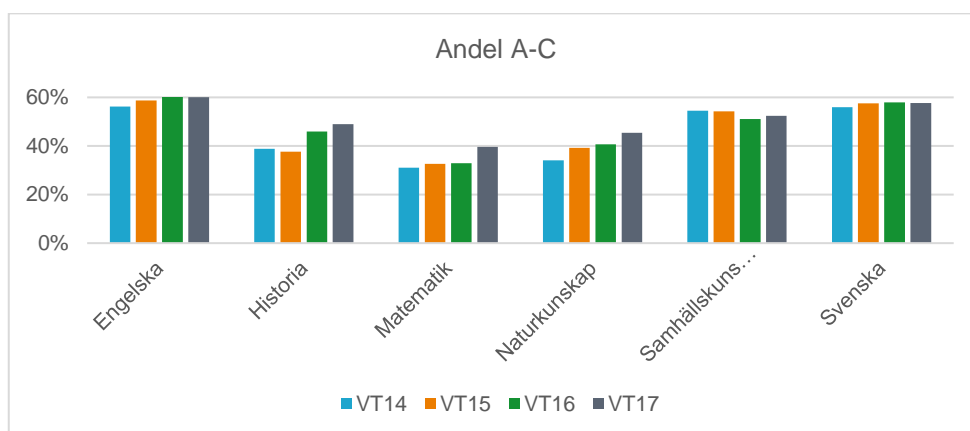
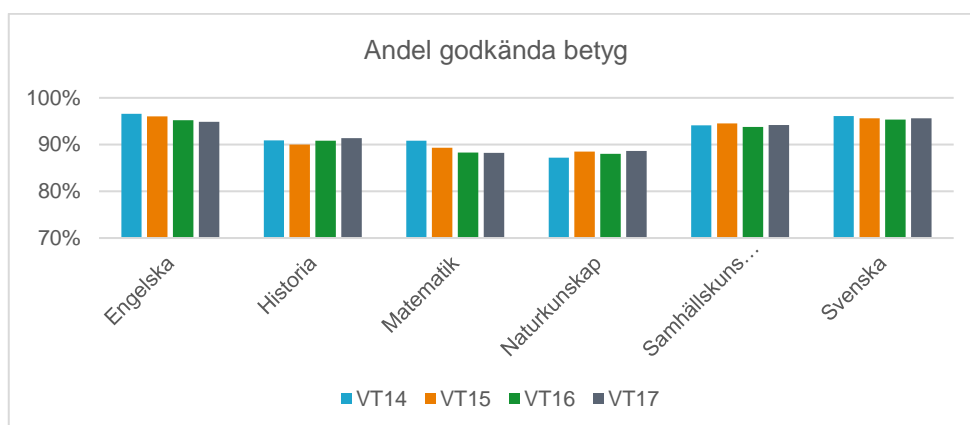
För de yrkesförberedande programmen är trenden negativ sedan läsåret 2013/14 för hälften av programmen. Det är framförallt handels- och administrationsprogrammet (96% till 71%) samt industriprogrammet (70% till 57%) som visar på betydande minskning. Det är relativt små program vilket gör att ett fåtal elever ger ett stort genomslag på totalsiffran. Andelen som tar yrkesförberedande examen gentemot läsåret 15/16 ökar hos flickorna men minskar hos pojkarna.

Nedbrutet på ämnen

För matematik minskar andelen godkända betyg över tid men andelen A-C ökar. Liknande, men svagare, trend syns för engelska. Andelen godkända betyg är relativt konstant för historia och naturkunskap, men andelen A-C ökar. För samhällskunskap och svenska är andelarna relativt konstanta.

För redovisade ämnen indikerar detta att elevernas måluppfyllelse har en större differens än tidigare. Drivande bakom förändringen är främst att andelen A-C ökar. För samhällskunskap och svenska är andelarna relativt konstanta.

5.2 Analys av elevernas resultatutveckling och lärande

5.2.1 Underkända betyg i främst kärnämnen påverkar gymnasieexamen

Andelen elever som tar examen sjunker för både de högskoleförberedande och de yrkesförberedande programmen. Nationella mönster för sjunkande resultat syns i faktaruta till höger.

För de yrkesförberedande programmen finns en utmaning att höja andelen elever som klarar kunskapskraven i de teoretiska ämnena. Underkänt i matematik, engelska och svenska påverkar till lika stor del att elever inte tar examen. Gentemot föregående år är det fler underkända betyg i nödvändiga svensk- och engelskakurser, medans matematiken är konstant.

På yrkesprogrammen lyfts elevernas språk- och begreppsförståelse som en viktig förutsättning för lärande i de teoretiska ämnena. Analysen är att stärkt språk- och begreppsförståelse också ger en ökad progression i exempelvis matematik. Samma förklaring anses ligga till grund för svagare resultat i samhällskunskap. Lärare deltar under läsåret 17/18 i kompetensutvecklingsinsatsen *Läslyftet* för att utveckla undervisningen så att elevernas språk- och begreppsförståelse blir stärkt.

Andelen elever som klarar högskoleförberedande gymnasieexamen minskar, men det är bara ekonomiprogrammet som har en sjunkande trend av de högskoleförberedande programmen över tid. Det är underkänt i matematik, engelska och svenska som till lika stor del påverkar att eleverna inte når examen. Gentemot föregående år har färre elever uppnått kunskapskraven i engelska och matematik men fler har uppnått kunskapskraven i svenska.

För att stärka eleverna i matematik har det på ekonomiprogrammet varit fokus på att minska gruppstorleken i undervisningen och att ha ytterligare undervisningstid i ämnet matematik. Att eleverna till viss del anses sakna självförtroende och motivation för ämnet påverkar troligen resultaten. Arbetet med att höja eleverna i främst matematik fortsätter.

Skolverket – Fåtal kurser gör att många missar gymnasieexamen. Lsåret 15/16

Tre av fyra elever på **yrkesprogrammen** som var nära en examen, hade underkänt i minst en av kurserna som det krävs godkänt betyg i. De vanligaste av de ämnena var **matematik och engelska**. Nästan var tredje elev fick underkänt i matematik 1 och var fjärde elev fick underkänt i engelska 5. Dessa två kurser läses uteslutande under läsåret 1.

Av den grupp elever på de **högskoleförberedande programmen** som var nära en examen, hade sex av tio elever underkänt i minst en av kurserna med godkänkrav. Den vanligaste var svenska. **Omkring var fjärde elev fick underkänt i svenska 3**. Nästan **var femte elev missade gymnasiearbetet**. Gemensamt för svenska och gymnasiearbetet är att de läses uteslutande i läsåret 3 och betygsätts i nära anslutning till att eleverna slutför studierna.

www.skolverket.se *Pressmeddelande 2017-09-26*

Skolverket – Fakta om gymnasieexamen

För ett examensbevis krävs godkända betyg i nedanstående kurser. Dessutom måste eleven ha godkänt i minst 2 250 av 2 500 betygsatta poäng. Om dessa krav inte uppfylls får eleven studiebevis i stället för examen.

Högskoleförberedande program: Svenska eller svenska som andraspråk 1, 2, 3; Engelska 5, 6; Matematik 1b eller 1c; Gymnasiearbetet.

Yrkesprogram: Svenska eller svenska som andraspråk 1; Engelska 5; Matematik 1a; Gymnasiearbetet; Programgemensamma kurser om 400 poäng.

www.skolverket.se *Pressmeddelande 2017-09-26*

5.2.2 Kollegialt lärande och ämnesintegration stärker pedagoger och elever

Det kollegiala lärandet på gymnasiet syftar bland annat till att stärka lärarnas ämnesdidaktiska kompetens. Genom ämnesgrupper träffas lärare över enhetsgränserna. Lärarnas utveckling i lärandet sker till stor del genom det kollegiala samarbetet. En framgångsfaktor för det kollegiala samarbetet är att det leds av förstelärare och att det är formulerat som en tydlig förväntan till lärarna.

På enhet 3 ingår alla yrkeslärare i ett gemensamt kollegialt forum. Här är fokus på att hitta gemensamma behov framåt, ett aktuellt område är hur matematik kan integreras i de praktiska ämnena. En medveten strategi på enheten är att lärare behöver synliggöra nyttan med matematiken för eleverna. Genom att föra in ämnet i de praktiska ämnena hoppas man öka motivationen och förståelsen för matematiken hos eleverna, vilket i sin tur förväntas leda till bättre resultat.

Det kollegiala arbetet på gymnasieskolan har genom att systematiseras och fått ett tydligare innehåll stärkts under läsåret.

Kollegialt lärande Forskning för klassrummet – Skolverket

Kollegialt lärande är en sammanfattande term för olika former av professionsutveckling där kollegor genom strukturerat samarbete tillägnar sig kunskaper i den dagliga praktiken. Att diskutera sin undervisning är inget nytt. Det nya med kollegialt lärande är just att man arbetar genomtänkt med ett strukturerat utvecklingsarbete och lärande som betonar vägen fram mot att lösa uppgifter, formulera problem och kritiskt granska inte bara andras utan även sitt eget arbete. Centralt i kollegialt lärande är att de som deltar tränar att på ett systematiserat sätt ge varandra återkoppling på hur man utför olika uppgifter. Lärarna måste också diskutera en vald och gemensam aspekt, gärna med stöd av en extern handledare. Kollegialt lärande är alltså inte synonymt med att en grupp kollegor själva sitter ner och pratar.

Helen Timperley är en stark förespråkare för att överge synen på professionsutveckling som något som varje lärare själv väljer utifrån intresse och ansvar. I stället bör det önskade utfallet, dvs. att eleverna ska förbättra sina resultat, vara utgångspunkten för lärarnas professionella lärande. När lärare och rektorer tillsammans funderar över hur de ska utveckla sin praktik kan detta inte styras av vilka färdigheter man vill ska förändras hos läraren. Utvecklingsinsatsen måste styras av att den antas leda till förbättringar i elevernas lärande och utveckling.

Lärare kan inte driva detta arbete på egen hand utan stöd från rektorn och huvudmannen. En effektiv professionsutveckling är lika utmanande för organisationen som den är för lärarna. Hela organisationen måste därför bli en lärande organisation. Rektorn och ledare längre upp i organisationen måste också vara involverade i samma typ av lärande som lärarna.

5.2.3 Bedömarkompetensen hos lärarna kan påverka resultatutvecklingen

Andelen A-C betyg i vissa ämnen ökar medan andelen godkända betyg för samma ämnen sjunker eller står still. Det ser ut som att gapet i kunskapsnivåerna mellan eleverna ökar. En förklaring är istället att lärares bedömarkompetens har utvecklats. Läroplanen för gymnasieskolan trädde i kraft 2011, och det tar tid att hitta rätt nivå i bedömningen för de olika betygsstegen. Lärare har ökat sin förmåga att bedöma elevernas kunskaper utifrån läroplanen vilket medför att spridningen över hela betygsskalan har ökat gentemot tidigare. Genom kollegialt samarbete och lärande har en ökad samsyn i bedömning och undervisning möjliggjorts.

5.2.4 Närvaro och elevhälsaarbete påverkar andelen godkända betyg

Det finns en viss korrelation mellan program med en negativ trend i resultatutvecklingen och en högre andel elever med frånvaro på 20 dagar eller mer under läsåret. I dialogerna görs analysen att närvaro är den enskilt viktigaste faktorn för att klara kurserna. Arbetet kring närvarouppföljning och relaterade åtgärder är ett fokusområde. Området fördjupas i *Internkontroll närvarouppföljning 2017* där det bland annat lyfts att ”tydliga rutiner i närvaro är en framgångsfaktor för att öka närvaro och för att eleven ska nå sina mål både i skola och i samhället i stort.”¹³

Samtliga enheter har fokus på att vidareutveckla elevhälsan tillsammans med lärarna i sina utvecklingsplaner. Stärkt samarbete med elevhälsan är viktigt för att skapa en hållbar lärmiljö för att öka lärandet. Även tidiga insatser vid exempelvis kränkningar och frånvaro lyfts som framgångsfaktorer.

En del av arbetet med stärkt elevhälsafokus är att förändra kulturen i klassrummet. Tillsammans med elevhälsan har rektorer och lärare arbetat för att hitta framgångsfaktorer utifrån forskning för lärare i klassrummet. Fokus har varit på att skapa fungerande strukturer i klassrummet men också en stärkt värdegrund.

Läroledarskapet i klassrummet Att organisera för skolframgång – Jarl, Blossing, Andersson

Lärarna på de framgångsrika skolorna som identifierats i forskningsprojektet utövar ett tydligt ledarskap i klassrummet. I praktiken betyder ett sådant ledarskap lärarstyrd undervisning och helklassundervisning dock inte utan inslag av andra arbetsformer. Konkreta exempel är en aktiv diskussion om undervisningens genomförande och koppling till styrdokument, en ambition att variera undervisningen; enskilt, i grupp, helklass, genomgångar, dramatiseringar, rollspel eller redovisning.

5.2.5 Programråd skapar förutsättningar för progression

Genom programråd där lärare i yrkesprogrammen träffar representanter för branschen skapas möjligheter för elever att vara med i ”skarpa” projekt. De skarpa projekten beskrivs både öka motivationen hos eleverna och kunskapen då det blir tydligt att de fel som görs måste åtgärdas och bli rätt. Som en följd ökar kvalitén i lärandet.

För vissa program har lärare inskrivet i sina utvecklingsplaner att de ska genomföra yrkespraktik vartannat år. Insatsen påbörjas under höstterminen 2017. Därmed förväntas lärarnas kunskap om branschens behov och utveckling både uppdateras och fördjupas.

¹³ Barn- och utbildningsförvaltningen (2017). ”Internkontroll närvarouppföljning 2017 – Analysrapport: Grundskola och gymnasieskola Varbergs kommun läsåret 2016/17”, Varberg

6 Introduktionsprogram, individuellt alternativ, språkintröduktion och GRUV

Enhet 4 på Peder Skrivares skola ansvarar för introduktionsprogram, individuellt alternativ, språkintröduktion och grundläggande vuxenutbildning (GRUV).

Gemensamt för programmen är att elevs mål är att komma vidare till ett nationellt program i gymnasiet, yrkeslivet eller bli behörig till gymnasial vuxenutbildning, högskola eller universitet (sistnämnda gäller för GRUV). Studierna är individuellt anpassade till varje elev vilket betyder att progressionen för eleven måste ses i förhållande till elevs individuella studieplan. För vissa innebär det att snabbt komma vidare från programmen, för andra att studera i långsammare takt. Enbart för att en elev har gått vidare till exempelvis ett nationellt program behöver det inte innebära att det var rätt tidpunkt för eleven. Har eleven inte förmåga att klara kraven i den nya miljön är det inte säkert att beslutet att gå vidare var rätt avvägt.

Progressionen hos eleverna måste alltså vägas gentemot flertalet faktorer och på individnivå. Mot bakgrund av denna komplexitet är det inte möjligt att genom generaliserade mätetal rättvist bedöma progressionen på programmen. Men det finns god genomströmning överlag och enheten följer hur det går för de före detta eleverna i den nya miljön.

6.1 Analys av verksamheternas kvalitet

6.1.1 Kollegialt lärande möjliggör elevernas individuella utveckling

Utifrån att studierna är anpassade till varje elev behöver lärarna ha en gemensam bild av varje elevs behov och väg framåt. Detta för att kunna bemöta elever som rör sig mellan många olika lärare på ett likartat och individanpassat sätt. Det är en komplex uppgift för lärarna då de kan vara i kontakt med ett stort antal elever och att kontakten med dessa ska utgå ifrån en gemensam bild från alla berörda lärare. Ett välfungerade kollegialt samarbete blir nödvändigt.

Det kollegiala samarbetet fungerar bättre i vissa lärarlag än i andra, samtidigt som en utveckling i det kollegiala samarbetet har skett under året i alla lärarlag. Framgångsfaktorer är tid för och kontinuitet i det kollegiala samtalet, samt en lösningsfokuserad kultur i verksamheten.

Lärarna på språkintröduktion har ett aktivt kollegialt lärande. Lärare har gemensamma planeringar och reflektioner. Material jämförs mellan lärare vilket ger en kvalitetssäkring och utveckling.

6.1.2 Lärarnas relationella arbete viktigt för att stärka eleverna

Elevernas motivation att studera på programmen och nå progression är en viktig faktor för måluppfyllelsen. På språkintröduktion är uppfattningen att eleverna är väldigt motiverade att komma vidare. Lärarnas bemötande och relationella

kompetens bidrar till elevernas drivkraft. En bidragande orsak är att lärarna tar ett stort ansvar och hjälper eleverna att utvecklas i mer än bara studierna.

På enheten finns elever med behov av tydliga strukturer och stödinsatser. Det har under året skett ett arbete med att skapa tydliga rutiner i bemötande och en tydligare struktur för eleverna, exempelvis genom en anpassad tillgång till datorer på individuellt alternativ. Även ett ökat fokus på det hälsofrämjande arbetet där lärarna har jobbat tätare med elevhälsan än tidigare har införts. Insatserna har medfört ett bättre arbetsklimat för lärare och elever vilket stärker möjligheten till lärande.

6.1.3 Övergångar och samverkan är ett utvecklingsområde

För att få kunskap om de individer som börjar på verksamheterna är övergångar viktigt. Övergångar från grundskola till introduktionsprogrammen och individuellt alternativ anses fungera bra. Ett utvecklingsområde är att också involvera berörda flexteam i övergången.

Övergångar är också viktiga för eleverna som går vidare till exempelvis ett nationellt program. Här finns ett utvecklingsområde. Möjligheten för elever att "skugga" ett program är viktigt, till exempel genom att prova på att läsa en kurs på deltid för att lära sig tempot och klara nivån. Tillgången till nationella program är olika och beroende av om det finns platser lediga.

7 Gymnasiesärskolan, Lärvux och Dövblindföddas klass

Enhet 5 på Peder Skrivares skola ansvarar för Gymnasiesärskolan, Lärvux och Dövblindföddas klass. I likhet med Enhet 4 måste progressionen för eleverna ses mot elevernas individuella förutsättningar och mål. Mot bakgrund av denna komplexitet är det inte möjligt att genom generaliserade måttal rättvist bedöma progressionen på programmen.

7.1 Analys av gymnasiesärskolans kvalitet

7.1.1 Det kollegiala stärker den pedagogiska kvalitén

Ökat fokus på kollegialt arbetssätt förväntas öka kvalitén i undervisningen på gymnasiesärskolan. Under läsåret 17/18 ingår både lärare och elevassistenter i Läsluft, vilket blir ett kollegialt fokus med syfte att stärka den pedagogiska kompetensen för hela personalgruppen. Ett kollegialt fokus genom att fler lärare arbetar tillsammans möjliggör också att eleverna kan träffas i större grupper under undervisningen. Möjligheten för eleverna att integrera med fler elever med syfte att stärka den sociala förmågan ökar därmed.

7.1.2 Vikten av att integrera med andra delar av samhället

För elever på gymnasiesärskolan är det viktigt att interagera också utanför gymnasiesärskolan. Här pågår ett arbete där elevassistent ska stärka eleverna när de rör sig i gemensamma utrymmen på skolan såsom restaurang och uppehållsrum. Studiebesök och arbetsplatsförlagt lärande (APL) är viktiga. Bussträning är en annan insats som kommer att bedrivas för att öka elevernas färdigheter i att verka i samhället.

”Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. Den ska bidra till elevernas allsidiga utveckling.”¹⁴

Det finns en välfungerande samverkan vid utslussning mot daglig verksamhet för de elever som kommer att ha denna form av sysselsättning efter gymnasiesärskolan. Samverkan sker också med program på gymnasiet. Under läsåret fanns exempelvis ett tätt samarbete med estetprogrammet.

7.1.3 Arbetsplatsförlagt lärande fortsatt utmaning

Eleverna på gymnasiesärskolans nationella program ska genomföra APL. Det är en utmaning för verksamheten att hitta platser för APL, och arbetet att göra det tar resurser. Två lärare har i del av sina tjänster ett ansvar att aktivt jobba med frågan, vilket finansieras med stöd av specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Lärarna har gått utbildningar på Skolverket som stärkt både deras och arbetslagets kompetens i området. Övergripande stöd under läsåret från barn-

¹⁴ Läroplan för gymnasiesärskolan 2013. Sid. 7

och utbildningsförvaltningen har genomförts av skola- och arbetslivsutvecklare. Stödet har bestått av kontakter med företag. Det har blivit enklare att få tag på APL-platser som fungerar för eleverna och för de arbetsplatser som erbjuder plats.

7.1.4 Vägledningsinsatser har systematiserats

Under läsåret har arbetet med studie- och yrkesvägledningsplan för eleverna systematiserats. Vägledningsinsatser sker nu mer kontinuerligt över tid. Bland annat ingår studiebesök hos folkhögskola, vilket är en vanlig väg vidare mot arbetslivet för eleverna.

”Skolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället.”¹⁵

7.2 Analys av Lärvox kvalitet

Lärvox vänder sig till vuxna med utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada. Lärvox är för elever som är 20 år och äldre. Utbildningar erbjuds på grundläggande nivå (motsvarande grundsärskolans ämnesområden) nivå samt på högre nivå (motsvarande gymnasiesärskolans ämnen).

7.2.1 Utmaning att eleverna läser få timmar

Eleverna läser i nuläget ett fåtal timmar på Lärvox varje vecka. Att nå progression i ämneskunskap är därför svårt. Det är också en utmaning att få eleverna att bli färdiga med kurser för att sedan påbörja ett nytt område. Ett utvecklingsområde är att eleverna ska ges möjlighet att påbörja nya kurser, vilket skulle vara en progression för eleven då möjlighet ges att närma sig ny kunskap.

7.2.2 Utbildningens innehåll ett mått på progression

Eleverna erbjuds möjligheten att läsa på olika nivåer och olika ämnen. Det finns ett krav på Lärvox att erbjuda utbildning på grundläggande nivå och ett bör-krav att erbjuda utbildning på högre nivå. Det finns en tendens att eleverna i för stor utsträckning erbjuds den grundläggande nivån trots att färdigheter finns för högre nivå. Utmaningen ligger i att synliggöra och värdera elevernas färdigheter. Progression hos eleverna skulle kunna öka genom att de på detta sätt utmanas ytterligare av lärarna.

7.3 Analys av dövblindföddas klass

Tre elever ingår i dövblindföddas klass. Det jobbar en lärare per elev samt en extra personal i klassen åt gången. Lärarna jobbar kollegialt och har kontinuerliga videoanalyser för att förstå vad och hur eleverna lär sig. Genom att analysera elevernas uttryckssätt kan de fånga vad eleverna ger uttryck för och hur lärarnas signaler har nått fram. Målet är att eleverna ska ha en progression i sin kommunikation, och det är enligt rektor tydligt att en sådan progression sker.

¹⁵ Ibid.

8 Avslutning

Analyserna i rapporten har fångat ett antal kvalitetsfaktorer för att förklara elevernas resultatutveckling och möjligheter till lärande. Kvalitetsfaktorerna per verksamhetsområde presenteras genom underrubrikerna i varje analysavsnitt (exempelvis 2.2.3 *Kollegialt lärande stärker pedagoger och elever*). Kvalitéerna ska förstås som centrala för elevers möjligheter att uppnå progression, och kan fungera vägledande för skolledare i analys och utveckling av verksamheten.

Ett antal av kvalitetsfaktorerna har visat sig på flera verksamhetsformer, dessa gemensamma kvalitetsfaktorer är:

- Kollegialt förhållningssätt och lärande
- Ledarskapet i klassrummet och kvalitén i undervisningspraktiken
- Bedömarkompetens
- Övergångar och samverkan mellan stadier och verksamheter
- Tillgängliga lärmiljöer och lärares relationella kompetens
- Extra stöd och anpassningar för elevers olika behov
- Fokus på kärnämnen för att öka andelen elever med gymnasiebehörighet och gymnasieexamen

Utöver dessa är rektors pedagogiska ledarskap viktigt för att synliggöra, förändra och utveckla samtliga kvalitetsfaktorer.

8.1 Tydlig progression för vissa kvalitetsfaktorer

Analysen har förutom att identifiera kvalitetsfaktorer också diskuterat hur progressionen av kvalitéerna på en övergripande nivå ser ut. De som främst visar en tydlig progression är:

Kollegialt lärande i olika former utvecklas i både grundskolan och gymnasieskolan. I grundskolan har ÄDK och Läslyft under året ökat den ämnesdidaktiska skickligheten hos lärare till följd av fördjupade pedagogiska diskussioner och analyser. Även tvålärareskapet i de yngre åren är en form av kollegialt lärande som stärkts under året. I gymnasieskolan har kollegiala strukturer skapat nya samarbeten vilket möjliggjort ämnesintegration och att skickliga lärare sprider sin kunskap.

Den formativa undervisningspraktiken har utvecklats i grundskolan. Undervisningen anses i högre grad utgå från läroplanens förväntningar än tidigare. Utvecklingen drivs av ÄDK, Läslyft och särskilt skickliga lärare.

Lärares bedömarkompetens kopplat till kunskapskraven i läroplanen visar också på en progression i både grundskolan och gymnasieskolan. Progressionen kopplas framförallt till kollegiala sammanhang där analys och sambedömning sker i ökad utsträckning.

Elevhälsaarbetet och tillgängliga lärmiljöer har haft en progression i såväl grundskola som gymnasieskola. Framförallt i gymnasieskolan har systematiken utvecklats, bland annat genom ett intensivt arbete med närvarouppföljning. En kulturförändring i hur lärare arbetar med och förhåller sig till det som brett kan definieras som elevhälsa har påbörjats i gymnasieskolan. En kulturförändring som förväntas förändra klassrumssituationen.

8.2 Utvecklingsområden

Kvalitetsfaktorerna har en bäring på resultatutvecklingen och elevers lärande, men kvalitén varierar mellan enheterna. Kvalitetsfaktorerna bör därmed också ses som utvecklingsområden. De gemensamma kvalitetsfaktorerna i rapporten är områden som också tidigare har identifierats i kvalitét- och utvecklingsarbetet. Pågående övergripande kompetensutvecklingsinsatser möter upp behovet inom flertalet av dessa och i ett långsiktigt perspektiv.

Utifrån analysen framgår ett antal områden som har ett utvecklingsbehov på en kommunövergripande nivå:

- Övergångar mellan stadier och verksamheter
- Grundläggande språk-, tal- och begreppsförståelse
- Undervisning i fritidshem
- Bedömning kopplat till relationen mellan nationella ämnesprov, läroplanen och slutbetyg
- Fortsätta utvecklingsarbetet genom övergripande strategier för att skapa likvärdiga förutsättningar mellan enheterna

9 Källförteckning

Barn- och utbildningsförvaltningen (2017). ”Internkontroll närvarouppföljning 2017 – Analyserapport: Grundskola och gymnasieskola Varbergs kommun läsåret 2016/17”. Varbergs kommun.

Barn- och utbildningsförvaltningen (2017). *Systematiskt kvalitetsarbete – Språk-, läs, och skrivutvecklare*.

Jarl, M., Blossing, U. & Andersson, K. (2017). *Att organisera för skolframgång. Strategier för en likvärdig skola*. Stockholm: Natur och Kultur.

Skolverket (2013). *Forskning för klassrummet*.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, reviderad 2016*.

Skolverket (2013) *Läroplan för gymnasiesärskolan*.

Skolverket (2017). *PM Slutbetyg i grundskolan, våren 2017*.

**VARBERGS
KOMMUN**

BESÖKSADRESS: NORRGATAN 25 **POSTADRESS:** VARBERGS KOMMUN, 432 80 VARBERG
TELEFON VÄXEL: 0340-880 00 **E-POST:** BUN@VARBERG.SE **WEBBPLATS:** WWW.VARBERG.SE